

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

u.remissvar@regeringskansliet.se

U2021/003373

Stockholm 2021-10-12

Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (U2021/003373)

Inledning

Sveriges Skolledarförbund ser med stor tillfredsställelse på att regeringen nu remitterar ett förslag till professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare. Ett genomtänkt system för återkommande fortbildning och professionsför djupning för de yrkesverksamma i skolan har varit efterfrågat länge och behovet är stort.

Inledningsvis vill Sveriges Skolledarförbund lyfta fram att regeringen bör se över den begreppskatalog som används i promemorian. På de flesta ställen karaktäriseras innehållet i det planerade professionsprogrammet som kompetensutveckling. Även utbildning på akademisk grund- respektive avancerad nivå kallas i promemorian för kompetensutveckling. Regeringen är dock inte helt konsekvent och använder vid något tillfälle begreppet fortbildning utan att det tydligt framgår att en sådan insats skulle vara av någon annan karaktär än kompetensutvecklingen.

Förbundet uppmanar regeringen att använda en mer genomtänkt nomenklatur. De utbildningar som beräknas kunna ge akademiska poäng bör benämnas i på samma sätt som inom universitet- och högskolesektorn. Andra insatser som snarare har som syfte att utveckla en förmåga/kompetens av mer konkret slag, passar bättre under begreppet kompetensutveckling.

Sveriges Skolledarförbund saknar utförliga förslag i promemorian om hur professionsprogrammet för rektorer ska finansieras långsiktigt. Det är av avgörande betydelse att strukturerna ger positiva incitament dels för skolledarna att själva välja att delta, men också för huvudmännen så att dessa erbjuder bra villkor för deltagandet.

Rektorsprogrammet kan till viss del tjäna som en förebild, men sanningen är att inte heller det upplägget fungerar särskilt bra i dagsläget. De skolledare som går rektorsprogrammet får visserligen göra det på arbetstid, men utan en tydlig nedsättning av tjänsten under utbildningstiden blir verkligheten istället en annan. Slutsatsen blir att allt för många skolledare använder sin fritid för att genomföra den obligatoriska befattningsutbildningen.

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUND

VASAGATAN 48 • BOX 3266 • 103 65 STOCKHOLM • TELEFON 08-567 062 00
ORG.NR. 802003-0626 • STYRELSENS SÄTE STOCKHOLM • INFO@SKOLLEDARNA.SE • WWW.SKOLLEDARNA.SE

Förslagen i promemorian.

Förbundet är till stora delar positivt inställt till de förslag som ligger i promemorian, även om några invändningar finns. De specifika förslagen kommenteras under respektive punkt.

Förslag 6.1 Staten ska ta ett tydligare ansvar för rektorers, lärares och förskollärares professionsutveckling.

”Det ska i skollagen slås fast att det inom skolväsendet ska finnas ett nationellt professionsprogram. Programmet ska innehålla dels en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, dels ett nationellt meriteringsystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare.”

Sveriges Skolledarförbundet har under hela processen varit kritiska till att utbildningen för lärare och rektorer klumpas ihop till ett (1) program. Uppdraget som rektor skiljer sig i stora och viktiga avseenden från det som en lärare har och det finns enligt förbundet en stor risk att detta inte kommer att uppmärksammas tillräckligt mycket med föreslagna modell. Förbundet förordar fortfarande att det i stället beslutas om ett (1) program för lärare och ett (1) program för rektorer och andra skolledare.

Regeringen väljer att endast använda yrkestiteln rektor i regleringen av professionsprogrammet. Sveriges Skolledarförbundet förstår att denna avgränsning grundar sig i skollagen men ser med oro på att den kan leda till att exempelvis biträdande rektorer och andra personer med skolledande funktioner inte får tillgång till fortbildning eller kompetensutveckling inom professionsprogrammet. Förbundet föreslår att regeringen tydliggör i förslagsrutan, eller på annat likvärdigt sätt, att även skolledare med andra titlar än rektor ska erbjudas att delta i professionsprogrammet för rektorer på lika villkor som för övriga professionsföreträdare.

”Det nationella meriteringsystemet ska innehålla två meriteringsnivåer: meriterad lärare eller förskollärare och särskilt meriterad lärare eller förskollärare. Nivån särskilt meriterad ska bl.a. förutsätta forskarutbildning.”

Sveriges Skolledarförbundet ser det som positivt till att regeringen valt att gå fram med ett förslag där antalet meriteringsnivåer för lärare begränsas till två stycken.

Förbundet har hittills inte drivit frågan om ett motsvarande meriteringssystem för rektorer utifrån bedömningen att det huvudsakliga målet har varit att få till

professionsprogrammet i sig. I takt med att professionsprogrammet blir mer etablerat och finner sin form och innehåll kommer förbundet att lyfta frågan på nytt. Sveriges Skolledarförbundet anser att det finns anledning att på sikt införa nivån meriterad rektor som ett bevis på hög kvalifikationsgrad och bred kompetens. Utmärkelsen ska följa individen och inte vara kopplad till särskilda arbetsuppgifter.

”Huvudmannens befintliga skyldighet enligt skollagen att se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling ska kompletteras med en skyldighet att se till att legitimerade lärare och legitimerade förskollärare ges möjlighet att delta i sådan kompetensutveckling som bidrar till att öka yrkesskickligheten och som kan ligga till grund för ett beslut om meriteringsnivån meriterad.”

Sveriges Skolledarförbundet bifaller att skrivningen om den breddade skyldigheten införs men kräver att den också ska inkludera rektorer och andra skolledare. Även om en viss motsvarighet kan anses finnas i det obligatoriska rektorsprogrammet så gäller den skyldigheten från huvudmannens sida bara rektorer. Även här finns en stor risk för att biträdande rektorer och andra med skolledande befattningar hamnar helt utanför utbildningssatsningen om inte dessa lyfts fram i skrivningen.

Förslag 6.2 Den nationella strukturen för kompetensutvecklingen ska innehålla olika insatser med olika syften.

”En nationell struktur för kompetensutveckling ska innehålla olika insatser med olika syften. Utöver ett nytt kompetensutvecklingsutbud kan flera insatser som redan erbjuds ingå.”

I likhet med det som anfördes ovan föreslår Sveriges Skolledarförbundet att regeringen ser över begreppskatalogen och inte använder begreppet kompetensutveckling för alla insatser som kommer att erbjudas inom ramen för professionsprogrammet. Att använda det begreppet för exempelvis utbildning på avancerad akademisk nivå är direkt missvisande.

Sveriges Skolledarförbundet noterar att regeringen genomgående väljer att använda ordet ”yrkesväxling” för det karriärsteg som en lärare, eller en person i ett annat yrke, väljer att ta när denne axlar ett skolledaruppdrag. Det kan ifrågasättas om ordet yrkesväxling verkligen inbegriper det skifte av ansvarsnivå som valet av skolledarkarriären innebär. Ordet kan snarare uppfattas som ett skifte mellan två yrken men där befattningen är relativt likställd. Förbundet kan inte heller se logiken i att två yrken som man växlar mellan, enligt regeringens

argumentation, ska omfattas av ett (1) professionsprogram där innehållet ändå ska vara olika för de olika yrkena.

Regeringen föreslår att lärare ska kunna gå en rekryteringsutbildning inom ramen för professionsprogrammet för att kvalificera sig inför rektorstjänster. Det är utmärkt men Sveriges Skolledarförbund menar att det tydligt måste framgå att en sådan rekryteringsutbildning inte i sig innebär någon garanti för att få en anställning som skolledare. Det ska heller inte vara ett krav för att en lämplig kandidat ska kunna komma i fråga för en skolledartjänst.

Sveriges Skolledarförbund noterar att satsningen i dagsläget har en anmärkningsvärd tyngdpunkt gentemot lärarprofessionen. Det blir tydligt hur många statliga satsningar som varit riktade mot lärarna och hur få som har haft rektorsprofessionen i fokus. Med rektorsprogrammet som lysande undantag. Förbundet hoppas att denna skevhet rättar till sig på sikt. Här kommer professionsrådet att spela en viktig roll för att föra fram skolledarnas behov.

Redan nu skulle regeringen kunna fylla en lucka genom att lagstifta om att rektorer ska ha rätt till en motsvarighet till lärarnas introduktionsperiod. Att bli erbjuden stöd av en mentor under de första åren som rektor skulle sannolikt underlätta för många att genomföra rektorsprogrammet och samtidigt också öka kvarvaron i yrket. Inom ramen för den del av professionsprogrammet som riktas mot skolledare vore det då naturligt att det fanns möjlighet att gå en mentorsutbildning. På så sätt kan erfarna rektorer användas för att stötta sina mer nyutnämnda kollegor.

Sveriges Skolledarförbund bifaller den delen av förslaget som innebär att den nationella ramen för professionsprogrammet ska innehålla ett fördjupande kursutbud som med tiden kan leda till att rektorer, samt givetvis även lärare och förskollärare, når en masterexamen i exempelvis skolledarskap. Detta har möjlighet att på sikt bidra till en betydande förstärkning av den akademiska kapaciteten inom landets skolväsende.

Förslag 6.3 Det nationella meriteringssystemet ska innehålla två meriteringsnivåer för legitimerade lärare respektive förskollärare.

Sveriges Skolledarförbund delar regeringens uppfattning att ett system med två nivåer blir överskådligt och effektivt och begränsar den statliga administrationen. Kopplingen till förstelärarsystemet är en stor fördel och har potential att skapa mer stadga och legitimitet till reformerna.

Förbundet ser det som nödvändigt att det denna gång blir formella meriter som ligger till grund för utnämningarna. Den extra arbetsbelastning och påfrestning som många rektorer fick hantera vid implementering och tillämpningen av exempelvis Lärarlönelyftet saknar motstycke och får aldrig upprepas.

Att erfarenhet av undervisning vid skolor med särskilt svåra förutsättningar ska räknas dubbelt ser Sveriges Skolledarförbund som positivt. Det finns dock en risk att detta ”snabbspår” ytterligare stärker tendensen att det främst är nyutbildade lärare som söker sig till dessa skolor och att det inte kommer att underlätta för skolorna att rekrytera mer erfaren och kanske redan meriterad personal. För att säkra kompetensförsörjningen till dessa skolor måste också andra utbildningspolitiska reformer till som stärker likvärdigheten och förutsättningarna att kunna erbjuda en utbildning av hög kvalitet överallt. Sannolikt behöver även villkoren för skolledare och lärare i dessa skolor förbättras ytterligare.

Förslag 6.4 Karriärstegsreformen kopplas till det nationella meriteringssystemets nivåer.

Sveriges Skolledarförbund bifaller detta. Som nämndes ovan är det nödvändigt att öka inslaget av formell meritering för att stärka legitimiteten för systemet. En framtida förhoppning är självklart att skickliga lärare med kvalificerade uppdrag kan få rätt lön utan att det behöver finansieras via särskilda bidragspottar. Då kan systemet med karriärsteg avvecklas och helt ersättas av ett nationellt meriteringssystem kopplat till lokala lönekriterier.

Förslag 6.5 Skolverket ska vara den myndighet som ansvarar för det nationella professionsprogrammet.

Sveriges Skolledarförbund bifaller förslaget.

Förslag 6.6 Ett råd för professioner i skolväsendet ska inrättas för att säkerställa professionernas inflytande.

”Inom Skolverket ska det finnas ett särskilt organ med rådgivande funktion, benämnt Rådet för professioner i skolväsendet. Rådet, vars ledamöter ska utses av regeringen, ska bistå Skolverket i arbetet med att ansvara för det nationella professionsprogrammet”.

Sveriges Skolledarförbund bifaller förslaget.

”Rådet ska bestå av tretton ledamöter varav sju ledamöter ska företräda lärarna, förskollärarna och rektorerna, tre ledamöter ska företräda huvudmännen, två ledamöter ska företräda

universitet och högskolor och en ledamot ska företräda Skolverket... Ledamöterna i rådet för professioner i skolväsendet ska förordnas på viss tid. ”

Sveriges Skolledarförbund bifaller förslaget.

”Regeringen ska utse de ledamöter som företräder lärarna, förskollärarna och rektorerna efter hörande av lärares och skolledares fackliga organisationer... Till ordförande ska någon av professionernas företrädare utses och till vice ordförande ska någon av företrädarna för huvudmännen eller universitet och högskolor utses.”

Sveriges Skolledarförbund bifaller förslaget.

Förslag 7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

”Såväl ändringarna i skollagen om nationella professionsprogram som den nya förordningen om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare ska träda i kraft den 1 juli 2023.

Sveriges Skolledarförbund har inget att invända mot förslaget.

Med vänlig hälsning

Sveriges Skolledarförbund

Matz Nilsson
Förbundsordförande